

Fənn sillabusu:

İxtisas : 050711 "Zoomühəndislik"

Fakültə: "Baytarlıq"

Kafedra: "Baytarlıq və zoomühəndislik elmləri"

I.Fənn haqqında məlumat

Fənnin adı: "Maldarlıqda süd və ət istehsalının texnologiyası" (Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyinin "Biologiya və kənd təsərrüfatı" elmləri bölməsi üzrə Elmi Metodiki Şurasında 2010-cu ildə təsdiq edilmişdir.)

Kodu: İPF-B19

Tədris ili : III (2025/2026)

Semestr: V (payız)

Tədris yükü: Auditoriya saati 45 saat. (30 müəhazirə; 15 saat laboratoriya)

Tədris forması : Əyani

Tədris dili : Azərbaycan dili

AKTS üzrə kredit: 5

Auditoriya N:

II. Müəllim haqqında məlumat:

Adı, soyadı, elmi dərəcəsi və elmi adı: m. Muxtarov Aqil Bəxtiyar oğlu.

Kafedranın ünvanı : Lənkəran ş., Fiziki küç., 170-a

E-mail ünvanı: agil.muxtarov@gmail.com

III. Təvsiyyə olunan dərslik, dərs və vəsaiti metodik vəsaitlər:

1. "Azərbaycanda heyvandarlığın inkişafı və qarşıda duran vəzifələr" Bakı, 2021 KT Nazirliyi.
2. Abbasov Suliddin, Məmmədov Səbuhi, Maldarlığın əsasları və südçülük – Bakı 2019
3. Abbasov Suliddin, Ramiq Abbasov- Heyvandarlıqda biotexnoloji üsulların tətbiqi - Bakı 2015
4. Abbasov Suliddin, - Maldarlıqda damazlıq naxırın yaradılması metodikası - Gəncə 2021
5. Abbasov İsmət. - Azərbaycan və dünya ölkələrinin kənd təsərrüfatı. Bakı, 2013.
6. Abbasov S., Mehdiyev M. və digərləri - Heyvandarlıq (dərslik). Gəncə, 2011
7. Q.Q. Abdullayev, Əliyev İ. M. "Heyvandarlığın əsasları" Bakı, Elm nəşriyyatı 2012

IV. Prerekvizitlər: Fənnin tədrisi üçün öncədən prerekvizit fənn yoxdur

V. Korekvizitlər: Bu fənnin tədrisi ilə eyni vaxta başqa fənlərin də tədris olunmasına zərurət yoxdur.

VI. Fənnin təsviri və məqsədi: Maldarlığın əsasları fənni heyvandarlığın əsas sahələrindən biri olmaqla, əhalini yüksək keyfiyyətli ərzaq məhsulları (süd, süd məhsulları, mal əti və s.) istehsalı və yüngül sənayeni xammal məmulatı ilə təmin etməyə imkan verir. Bundan başqa bitkiçilik sahəsinə üzvü kübrə və tibb sahəsi üçün xammal istehsal edir.

VII. Davamiyyətə verilən tələblər:

Fənn üzrə semestr ərzində buraxılmış auditoriya saatlarının ümumi sayı Elmi Şuranın 16 may 2024-cü il tarixli qərarına uyğun olaraq davamiyyət meyarları nəzərə alınmaqla müəyyən olunmuş həddən yuxarı olduğu halda tələbə həmin fəndən imtahana buraxılmır, onun həmin fənn üzrə akademik borcu qalır. Fənn üzrə semestr ərzində buraxılmış auditoriya saatlarının ümumi sayı normativ sənədlərdə müəyyən olunmuş həddən (20% -dən çox) yuxarı

olduğu halda tələbə həmin fəndən imtahana buraxılmır, onun həmin fənn üzrə akademik borcu qalır.

VIII. Qiymətləndirmə : Tələbələr biliyi 100 ballı sistemlə qiymətləndirilir. Bundan 50 balı tələbə semestr ərzində, 50 balı isə imtahanda toplayır. Semestr ərzində toplanan 50 bala aşağıdakılar aiddir: 20 bal seminar və laboratoriya dərslərində fəaliyyətinə görə və 30 bal kollokviumların nəticələrinə görə. Əgər fənn üzrə həm seminar və həm də laboratoriya varsa onda 10 bal seminara, 10 bal laboratoriyaya görə verilir.

Qiymətləndirmə zamanı Elmi Şuranın 16 may 2024-cü il tarixli qərarına uyğun olaraq qiymətləndirmə meyarları nəzərə alınır.

-10 bal -tələbə keçilmiş material dərinlən başa düşür,cavabı dəqiq və hərtərəflidir

-9 bal - tələbə keçilmiş material tam başa düşür, cavabı dəqiqdir və mövzusunun mətnini tam açə bilir.

-8 bal - tələbə cavabında ümumi xarakterli bəzi qüsurlara yol verir;

-7 bal - tələbə keçilmiş materialı başa düşür,lakin nəzəri cəhətdən bəzi məsələləri əsaslandırə bilmir.

-6 bal - tələbənin cavabı əsasən düzgündür.

-5 bal- tələbənin cavabında çatışmazlıqlar var, mövzunu tam əhatə edə bilmir.

-4 bal -tələbənin cavabı qismən doğrudur, lakin mövzunu izah edərkən bəzi səhvlərə yol verir;

-3 bal - tələbənin mövzudan xəbəri var, lakin fikrini əsaslandırə bilmir;

-1-2 bal - tələbənin mövzudan qismən xəbəri var.

-0 bal - suala cavab yoxdur.

Tələbənin imtahanda topladıqı balın miqdarı 17-dən az olmamalıdır.Əks təqdirdə tələbənin imtahan göstəriciləri semester ərzində tədris fəaliyyəti nəticəsində topladıqı bala əlavə olunmur. Semestr nəticəsinə görə yekun qiymətləndirmə (imtahan və imtahanaqədərki ballar əsasında)

91- 100 bal - əla (A)

81- 90 bal- çoxyaxşı (B)

71- 80 bal-kafi (C)

61- 70 bal-kafi (D)

51-60 bal -qənaətbəxş (E)

51-baldan aşağı-qeyri-kafi(F)

IX.Davranış qaydalarının pozulması: Tələbə Universitetin daxili nizam-intizam qaydalarını pozduqda əsasnamədə nəzərdə tutulan qaydada tədbir göröləcək.

X.Təqvim mövzu planı: Mühazirə-30 saat

№	Mühazirə movzuların məzmunu	Saat	Tarix
		Mühazirə	
1	2	3	4
1.	Mövzu 1. Ölkəmizdə maldarlığın inkişaf tarixi və müasir vəziyyəti Plan: 1. Heyvandarlıqda mövcud vəziyyət 2.Respublikamızda heyvandarlığın xalq təsərrüfatı əhəmiyyəti. 3. Respublikasında heyvandarlığın inkişaf etdirilməsində elmin rolu. 4.Ölkəmizdə maldarlığın inkişaf tarixi Mənbə: [Mühazirə materialları, 1,2]	2	
2.	Mövzu 2.Maldarlıq, qara mal cinsləri, bioloji xüsusiyyətləri,xalq təsərrüfatı əhəmiyyəti. Plan: 1. Qaramalın bioloji xüsusiyyətləri 2.Südlükinekəlinlaktasiyamüddəti 3. Qaramalcinsləri 4. Südlükistiqaqəmetliqaramalcinsləri 5. İkili məhsuldar cinslər 6. Ətlükistiqaqəmetliqaramalcinsləri.	2	

	Mənbə: [Mühazirə materialları, 1,2]		
3.	Mövzu 3: Ontogenez və ya qaramalın fərdi inkişafının təkamülü. (ontogenez). Plan: 1. Ontogenez və ya qaramalın fərdi inkişafının təkamülü 2. Böyümə və inkişafın öyrənilmə üsulları. 3. Kənd təsərrüfatı heyvanlarının fərdi inkişafının idarə edilməsi. Mənbə: [Mühazirə materialları, 1,2]	2	
4.	Mövzu 4. Qaramalın konstitusiyası, eksteryeri və interyerixüsusiyyətlərinin təhlili. Plan: 1. Konstitusiya haqqında. 2. Heyvanlarda eksteryerin qiymətləndirilməsi 3. Heyvanlarda interyerə görə qiymətləndirilmə. Mənbə: [Mühazirə materialları, 1,2]	2	
5.	Mövzu 5. Qaramalın süd məhsuldarlığı. Süd məhsuldarlığına təsir göstərən amillər Plan: 1. Qaramalın süd məhsuldarlığı. Süd məhsuldarlığına təsir göstərən amillər 2. Südün keyfiyyət göstəriciləri və onlara təsir göstərən amillər. Mənbə: [Mühazirə materialları, 1,2]	2	
6.	Mövzu 6. Süd məhsuldarlığı haqqında anlayış, yelinin quruluşu, südün əmələ gəlməsi və sağılmasının fizioloji əsasları. Plan : 1. Heyvanlarda süd formalaşması prosesi 2. Südün tərkibi və onun qidalılıq dəyəri 3. Yelinin və süd vəzilərinin quruluşu 4. Südün əmələ gəlməsinin və sağılmasının fizioloji əsasları 5. Süd istehsalı prosesi. Laktasiya dövrü 6. Sağımın gigiyenası, südün keyfiyyətinə nəzarət Mənbə: [Mühazirə materialları, 1,2]	2	
7.	Mövzu 7. Ətlik maldarlıqda mal əti istehsalının texnologiyası Plan: 1. Ətlik maldarlıqda mal əti istehsalı texnologiyası 2. Ət məhsuldarlığına görə heyvanların qiymətləndirilməsi 3. Yemləndirmə səviyyəsi və tipi 4. Cavanların bəslənməsi və böyüdülməsi 5. Ətlik malın bordaqda və otlaqda kökəldilməsi və böyüdülməsi. Mənbə: [Mühazirə materialları, 1,2]	2	
8.	Mövzu 8. Sağım qaydalarının zootexniki tələblərə uyğun təşkili və südlük istiqamətli komplekslərdə sağımın xüsusiyyətləri. Plan: 1. Sağım qaydalarının zootexniki tələblərə uyğun təşkili-əl ilə sağım. 2. Südlük istiqamətli komplekslərdə tətbiq edilən sağım dəzgahları.. Mənbə: [Mühazirə materialları, 1,2]	2	
9.	Mövzu 9. Südlük maldarlıqda mal əti istehsalının texnologiyası Plan: 1. Südlük istiqamətli cinslər 2. Südlük maldarlıqda mal əti istehsalı texnologiyası 3. Cinslərin südlük və ətlik məhsuldarlıq keyfiyyətləri 4. Südlük maldarlıqda yüksək ətlik keyfiyyətə malik cinslər	2	

	Mənbə: [Mühazirə materialları, 1,2]		
10.	Mövzu 10. Zebunövlü südlük hibrid və südlük-ətlik cinslər Plan: 1.Zebunövlü südlük hibrid cinslər. 2.Qarışıq məhsuldar cinslər. Mənbə: [Mühazirə materialları, 1,2]	2	
11.	Mövzu 11. Naxırın doğub töreməsinin zootexniki əsasları. Plan: 1. Naxırın töreməsinin təşkili 2. Doğumlararası tsikl və onun növləri: boğazlıq, servis dövrü, laktasiya, qurutma dövrü 3. Naxırın quruluşu. 4. Boğaz inəklərə qulluq və doğumun aparılması 5. Naxırın doğub – töreməsinin əsas göstəriciləri. Mənbə: [Mühazirə materialları, 1,2]	2	
12.	Mövzu 12. Qaramalın boğazlıq müddəti və doğumun planlaşdırılması. Plan: 1.Qaramalda boğazlıq müddəti 2.Buzovun doğulmasından sonra görülen işlər. 3.Südlük və ətik maldarlıqla buzovların bəslənməsi. 4.Buzovların xəstəliklərinin qarşısının alınmasında zootexniki tədbirlər. 5.Cavanların bəslənməsinin planlaşdırılması. Mənbə: [Mühazirə materialları, 1,2]	2	
13.	Mövzu 13. Maldarlıqda ağız südünün tərkibi fiziki kimyəvi xassələri Plan: 1. Ağız südünün tərkibi fiziki kimyəvi xassələri. 2.Ağız südünün keyfiyyətinə təsir edən amillər. 3.Buzovlara ağız südünün içirilməsi üsulları. Mənbə: [Mühazirə materialları, 1,2]	2	
14.	Mövzu 14. Dünya maldarlığında elmi – texniki tərəqqinin istiqamətləri və müxtəlif formalı təsərrüfatlarda maldarlığın gələcək inkişafı. Plan: 1.Respublikada yetişdirilən qaramal cinslərinin dünya genefondundan istifadə etməklə yaxşılaşdırılması. 2.Kəndli – fermer təsərrüfatlarda yerli şəraitə davamlı mal qruplarının yetişdirilməsi. 3.Ölkəmizdə heyvandarlığın inkişaf tarixi Mənbə: [Mühazirə materialları, 1,2]	2	
15.	Mövzu 15. Heyvandarlıqda biotexnoloji üsullar:Embrion köçürmə -Süni Mayalama Plan: 1.Donorheyvanlar 2. Resipient heyvanlar 3.Inəklərin suni mayalanması:-servikal və rekto-servikal üsulla mayalama. 4.Vagina güzgüsü,üsullamayalama Mənbə: [Mühazirə materialları, 1,2]	2	
	Cəmi:	30 saat	

Laboratoriya – praktiki məşğələlər.

Nö	Keçirilən laboratoriya işlərinin mövzuları..	Laborat.	Tarix
1	2	3	4
1	Mövzu: 1 Ölkəmizdə maldarlığın inkişaf tarixi və müasir vəziyyəti.	2	
2	Mövzu: 2 Maldarlıq, qara mal cinsləri, bioloji xüsusiyyətləri, xalq təsərrüfatı əhəmiyyəti.	2	
3	Mövzu: 3 Ontogenez və ya qaramalın fərdi inkişafının təkamülü (ontogenez).	2	
4	Mövzu: 4 Qaramalın konstitusiyası, eksteryeri və interyeri xüsusiyyətlərinin təhlili.	2	
5	Mövzu: 5 Qaramalın süd məhsuldarlığı. Süd məhsuldarlığına təsir göstərən amillər.	2	
6	Mövzu: 6 Süd məhsuldarlığı haqqında anlayış, yelinin quruluşu, südün emələ gəlməsi və sağılmasının fizioloji əsasları.	2	
7	Mövzu: 7 Ətlik maldarlıqda mal eti istehsalının texnologiyası	2	
8	Mövzu: 8 Sağım qaydalarının zootexniki tələblərə uyğun təşkili və südlük istiqamətli komplekslərdə sağımın xüsusiyyətləri.	2	
9	Mövzu: 9 Südlük maldarlıqda mal eti istehsalının texnologiyası	2	
10	Mövzu: 10 Zebunövlü südlük hibrid və südlük-ətlik cinslər	2	
11	Mövzu: 11 Naxırın doğub törəməsinin zootexniki əsasları.	2	
12	Mövzu: 12 Qaramalın boğazlıq müddəti və doğumun planlaşdırılması.	2	
13	Mövzu: 13 Maldarlıqda ağız südünün tərkibi fiziki kimyəvi xassələri	2	
14	Mövzu: 14 Dünya maldarlığında elmi – texniki tərəqqinin istiqamətləri və müxtəlif formalı təsərrüfatlarda maldarlığın gələcək inkişafı.	2	
15	Mövzu: 15 Heyvandarlıqda biotexnoloji üsullar: Embriyon köçürmə -Süni Mayalama	2	
	Cəmi:	30 saat	

XI.Fənn üzrə tələblər:

“Maldarlığın əsasları”fənni heyvandarlığın əsas sahələrindən biri olmaqla, qaramalın fərdi inkişafı, naxırın quruluşu, doğumlararası tsikil və onun növləri: boğazlıq, servis dövrü, laktasiya, qurutma dövrü, onların əlaqəsi. Mayalandırmanın, qurutma və doğuşun planlaşdırılması. Dölsüzlük və qısırlıq haqqında anlayış. Naxırın doğub – törəməsinin əsas göstəriciləri. Qısırlıqla mübarizədə zootexniki tədbirlərin yaxşılaşdırılmasının həll edilmə yolları və s. mühüm bölmələrini tələbə dərinlən bilməlidir.

XII. Fənn üzrə təlimin nəticələri:

Maldarlıq, qara mal cinsləri, bioloji xüsusiyyətləri, xalq təsərrüfatı əhəmiyyətini bilmək. Maldarlıqda ağız südünün tərkibi fiziki kimyəvi xassələri tətbiq etmək. Qaramalın süd məhsuldarlığı. Süd məhsuldarlığına təsir göstərən amilləri bilmək

XIII.Tələbələrin fənn haqqında fikrinin öyrənilməsi:

XIV: I.Kollektivium sualları:

1. Heyvandarlıqda mövcud vəziyyət
2. Respublikamızda heyvandarlığın xalq təsərrüfatı əhəmiyyəti.
3. Azərbaycan Respublikasında heyvandarlığın inkişaf etdirilməsində elmin rolu
4. Ölkəmizdə maldarlığın inkişaf tarixi
5. Qaramalın bioloji xüsusiyyətləri
6. Südlük ineklərin laktasiya müddəti
7. Qaramal cinsləri
8. Südlük istiqamətli qaramal cinsləri
9. İkili məhsuldar cinslər
10. Ətlik istiqamətli qaramal cinsləri.

II. Kollektiv suallar:

1. Qaramalın süd məhsuldarlığı.
2. Süd məhsuldarlığına təsir göstərən amillər
3. Ətlik maldarlıqda mal eti istehsalı texnologiyası
4. Ət məhsuldarlığına görə heyvanların qiymətləndirilməsi
5. Cavanların bəslənməsi və böyüdülməsi
6. Boğaz ineklərə qulluq və doğumun aparılması.
7. Qarışıq məhsuldar cinslər.Naxırın töreməsinin təşkili.
8. Naxırın quruluşu.
9. Naxırın doğub – töreməsinin əsas göstəriciləri.
- 10.Ağız südünün tərkibi fiziki kimyəvi xassələri.

XV.Fənn üzrə imtahan sualları:

1. Heyvandarlıqda mövcud vəziyyət .
- 2.Respublikamızda heyvandarlığın xalq təsərrüfatı əhəmiyyəti.
3. Azərbaycan Respublikasında heyvandarlığın inkişaf etdirilməsində elmin rolu
- 4.Ölkəmizdə maldarlığın inkişaf tarixi
- 5.Südlük ineklərin laktasiya müddəti
- 6.Qaramal cinsləri
- 7.Südlük istiqamətli qaramal cinsləri
- 8.İkili məhsuldar cinslər
- 9.Ətlik istiqamətli qaramal cinsləri.
- 10.Ontogenez və ya qaramalın fərdi inkişafının təkamülü
- 11.Böyümə və inkişafın öyrənilmə üsulları.
- 12.Kənd təsərrüfatı heyvanlarının fərdi inkişafının idarə edilməsi.
- 13.Konstitusiya haqqında.
- 14.Heyvanlarda eksteryerin qiymətləndirilməsi
- 15.Heyvanlarda interyerə görə qiymətləndirilmə.
- 16.Qaramalın süd məhsuldarlığı.
- 17.Süd məhsuldarlığına təsir göstərən amillər.
- 18.Ətlik maldarlıqda mal eti istehsalı texnologiyası
- 19.Ət məhsuldarlığına görə heyvanların qiymətləndirilməsi
- 20.Cavanların bəslənməsi və böyüdülməsi
- 21.Ətlik malın bordanqda və otlaqda kökəldilməsi və böyüdülməsi
22. Qaramalın ət məhsuldarlığı.
- 23.Ət məhsuldarlığına təsir edən amillər.
- 24.Sağım qaydalarının zootexniki tələblərə uyğun təşkili-əl ilə sağım.
- 25.Südlük istiqamətli komplekslərdə tətbiq edilən sağım dəzgahları..
- 26.Südlük istiqamətli cinslər
- 27.Südlük maldarlıqda mal eti istehsalı texnologiyası
- 28.Cinslərin südlük və ətlik məhsuldarlıq keyfiyyətləri
- 29.Südlük maldarlıqda yüksək ətlik keyfiyyətə malik cinslər.
30. Zebunövlü südlük hibrid cinslər.
- 31.Qarışıq məhsuldar cinslər.Naxırın töreməsinin təşkili.
- 32.Naxırın quruluşu.
- 33.Boğaz ineklərə qulluq və doğumun aparılması.
- 34.Naxırın doğub – töreməsinin əsas göstəriciləri.
35. Ağız südünün tərkibi fiziki kimyəvi xassələri.
- 36.Ağız südünün keyfiyyətinə təsir edən amillər.
- 37.Buzovlara ağız südünün içirilməsi üsulları.
- 38.Qaramalda boğazlıq müddəti
- 39.Buzovun doğulmasından sonra görülmə işlər
- 40.Respublikada yetişdirilən qaramal cinslərinin dünya genefondundan istifadə etməklə yaxşılaşdırılması.

